

hebben doen opgaan. Aan de stichting van dit rijk erkende men nu, dat evenals Plato en Aristoteles, evenals Solon en Lycurgus, ja, in verhevener zin zelfs, óók Jezus zal hebben medegewerkt, maar het bleef alles overdrachtelijk genomen, en juist die figuurlijke, overdrachtelijke opvatting is in het Oosten ongekend en komt in de Schrift nergens voor. De boomen worden nog wel beeldspreukig ingevoerd als zoekende een koning, maar het woord *rijk* wordt nergens in de Schrift gevonden in den overdrachtelijken zin, dien wij er vaak aan toekennen. Vooral zoodra we, in wat wij het organisch rijk noemen, aan den mensch toekomen, is geen saamvatting van het geheel in een rijk denkbaar, zonder bewuste wetgeving, bewust bestuur, bewuste rechtsspraak, en bewusten strijd tegen de vijanden, die het rijk omver willen stooten. En daar nu dit bewuste regiment van een Koninkrijk alleen in een persoonlijken Koning denkbaar is, mag en kan het Koninkrijk der hemelen niet anders worden verstaan, dan als een rijk met zijn Koning, door zijn Koning gesticht, door zijn Koning in stand gehouden, door zijn Koning geregeerd, en door zijn Koning verdedigd tegenover zijn vijanden. Geheel dienovereenkomstig treedt Jezus dan ook in de Schrift als de Koning van het Godsrijk op, als de Koning die het rijk der hemelen sticht, handhaaft, regeert en beschermt, en die als Koning van dat rijk eens als Rechter zitten zal om de levenden en de dooden te oordeelen, en tegelijk met dit oordeel tevens aan zijn vijanden den laatsten stoot toe te brengen, zoodat ze zich allen aan hem moeten onderwerpen. Strikt, en zonder iets toe te geven, moet daarom volgehouden, dat Johannes' aankondiging, straks door Jezus zelf overgenomen, luidende: „dat het Koninkrijk der hemelen was nabij gekomen”, de aankondiging van den Messias zelf inhield, d.w.z. de aankondiging van den Koning, die ons het Koninkrijk brengen zou.

Nu lette men er hierbij op, dat de uitdrukking „Koninkrijk *der hemelen*,” alleen in het Evangelie van Mattheus voorkomt, en dat men, tot in de gelijkkluidende plaatsen zelfs, bij de overige evangelisten